

Utmaningar och möjligheter för integrationen av arbetsmiljöfrågor i universitetsutbildningen – Sammanfattning av en rapport

Inledning

Alla blivande ingenjörer, arkitekter, läkare, företagsekonomer med flera yrkeskategorier kommer att behöva ta hänsyn till arbetsmiljöaspekter i sitt kommande arbetsliv. Den här rapporten (1) och fallstudierna i den visar att det är svårare att integrera arbetsmiljöfrågor i utbildningen på universitetsnivå än på andra nivåer. Fallstudierna visar också att åtgärder vidtas för att integrera arbetsmiljöfrågor i universitetsutbildningen inom ett flertal olika studieinriktningar och på en mängd olika sätt. Dessutom framgår det av fallstudierna att olika metoder kan användas beroende på omständigheterna och att det finns möjligheter värda att utforska.

Utmaningar

Det är viktigt att vara medveten om att det finns vissa utmaningar när det gäller att integrera arbetsmiljöfrågor i undervisningen på universitetsnivå:

- Partnerskap behöver etableras med enskilda universitet, fakultet och universitetslärare.
- Universitetslärarna måste övertygas om vikten av arbetsmiljöundervisning.
- Utbildningstiden är redan hårt in-tecknad av andra krav.
- Brist på lämpligt material för arbetsmiljöundervisning på universitetsnivå.
- Införandet av praktiska och aktiva metoder för arbetsmiljöundervisning i en miljö som domineras av teoretiska studiemetoder.
- Problem med att nå ut till stora undervisningsgrupper.
- Brist på universitetslärare med arbetsmiljöerfarenhet och/eller förmåga att undervisa med metoder som aktiverar och engagerar studenterna.
- Utbyte av undervisningsresurser i en kultur som präglas av intellektuell äganderätt och där det finns en stark tradition av att slå vakt om sin egen information.
- Tidskrävande processer för att förändra kursplaner.
- Större brist på medel för att utveckla och tillhandahålla utbildning i arbetsmiljöfrågor på universitetsnivå än på lägre nivåer, även när det gäller finansiering av pilotprojekt.
- Nya kontakter på ministerienivå kan behöva utvecklas om olika ministerier ansvarar för skolutbildning respektive universitetsutbildning.
- Fortsatt behov av att förbättra hälso- och säkerhetskulturen på universitet och högskolor.

Omgivningsfaktorer som underlättar integrationen

Vissa omgivningsfaktorer tycks göra det lättare att integrera arbetsmiljöfrågor i undervisningen på universitetsnivå.

Integrationsåtgärderna underlättas om

- den nationella arbetsmiljölögstiftningen ålagt vissa yrkesgrupper, t.ex. väg- och vattenbyggnad, uttryckligt ansvar för arbetsmiljön,
- utbildningskrav för arbetsmiljöingenjörer föreskrivs i lag och inbegriper utbildning på universitetsnivå,
- det redan finns en universitetsinstitution som arbetar med arbetsmiljöfrågor, vilket är vanligast på tekniska högskolor,
- arbetsmiljömyndigheten eller arbetsförsäkringsinstitutet medverkar i utbildningen, vilket bl.a. kan bestå i att ge universitetet stöd,
- integrationen sker på områden där universitetet har särskilda arbetsmiljöskyldigheter, t.ex. ansvar för studenternas säkerhet under laboratoriektioner och praktiskt arbete.

Faktorer som bidrar till framgång

Ur fallstudierna kan vissa vägar och metoder att ta sig an integrationen av arbetsmiljöfrågor i universitetsutbildningen urskiljas:

- Starta genom att söka efter och **engagera ett antal mottagliga personer** och institutioner att arbeta med.
- **Samarbeta**, var inte diktatorisk.
- **Ta hänsyn till konkurrerande krav i kursplanerna** och att det redan är ont om utbildningstid.
- Begränsa arbetsmiljöundervisningen till vissa **viktiga aspekter**.
- **Integrera arbetsmiljöfrågor i kurser** i stället för att låta dem vara ett tillägg, om det är ont om utrymme för fler moduler.

(1) Rapport: *Mainstreaming OSH into university education*
(<http://osha.europa.eu/en/publications/reports/tewe09007enc/view>).

- Tillhandahåll **lämpligt material för undervisning i arbetsmiljöfrågor** som är relevant för den studieinriktning där frågorna ska integreras och det sätt på vilket ämnet lärs ut.
- Använd **exempel från verkligheten** och försök att introducera problemlösningsmetoder, **aktiv inläring** m.m.
- Ge **universitetslärarna stöd** i hur de kan använda undervisningsmaterialet effektivt.
- Ta tillfället i akt och presentera ett bredare budskap om riskförebyggande i samband med **säkerhetsinstruktioner** för praktiska studiemoment.
- Använd **e-utbildning och elektroniska resurser** som stöd och komplement till klassrumsundervisningen och gör resurserna allmänt tillgängliga via distansstudier.
- Motivera studenterna genom att se till att **arbetsmiljökurser tillgodoräknas i slutexamen** eller är ett krav för att få ut examensbevis.
- **Välj rätt tidpunkt.** Universitetet eller den berörda yrkesgruppen måste vara redo att acceptera förändringar och inställningen måste vara den rätta. Passa t.ex. på att ta upp saken till diskussion när ändringar ändå görs av utbildningsplaner eller i samband med planering av framtida universitetsutbildningar.
- **Inled dialog med yrkesorganisationer** om kursplanerna på universitetsnivå.
- **Utnyttja partnerskap:** samarbete mellan universitet, forskningsinstitut, säkerhetsmyndigheter, försäkringsbolag och näringslivet.
- **Främja och underlätta en universitetsövergripande strategi för arbetsmiljöfrågor**, där arbetsmiljöfrågor/riskutbildning kombineras med insatser för att skapa en säker och hälsosam arbets-/utbildningsmiljö för personal och studenter och låt dessa delta aktivt i processen.

Åtta bra idéer:

- Inrätta en **databas för utbyte av utbildningsresurser på universitetsnivå.**
- **Förekommer det redan arbetsmiljöutbildning på universitetet?** Använd den som språngbräda för att integrera arbetsmiljöfrågor vid andra fakulteter.
- **Samarbetar universitetet med lokala företag?** Uppmuntra företagen att integrera arbetsmiljöfrågor i studentaktiviteterna (föreläsningar, studiebesök, praktikarbete m.m.).
- **Studera erfarenheterna av att integrera arbetsmiljöfrågor i skolutbildningen** och bra metoder för handledning av unga anställda och anpassa metoderna till universitetsnivå.
- Dra nytta av att modulbaserad utbildning har blivit allt populärare och utarbeta en särskild **arbetsmiljömodul.**
- **Anpassa metoder och resurser för yrkesutbildning** så att de kan användas på universitetsnivå.
- Uppmana **arbetsgivare att kräva kunskaper i arbetsmiljöfrågor vid personalrekrutering.**

- Stimulera **handelshögskolor att ta med arbetsmiljöfrågor och ekonomisk produktivitet** i sina forsknings- och konferensprogram.

Praktiska exempel

I samband med att universitetet i Salamanca i Spanien införde kurser på mastersnivå för arbetsmiljöinspektörer gjorde man med stöd av den regionala regeringen vissa grundläggande arbetsmiljöresurser tillgängliga för alla studenter på cd och via Internet.

För undervisning i företagsekonomi hämtar den amerikanska arbetsmiljömyndigheten exempel som belönats med Robert Campbell Award for Excellence för användning som fallstudier som visar sambandet mellan hälsa och säkerhet och ekonomisk produktivitet. Myndigheten anpassar goda exempel så att de passar in i den undervisningsmodell med fallstudier som används av ledande handelshögskolor. De arbetar också med enskilda lärare för att stimulera dem att använda resurserna.

I Storbritannien arbetade den nationella arbetsmiljömyndigheten, Health and Safety Laboratory, tillsammans med universitetet i Liverpool för att integrera arbetsmiljöfrågor i en kurs i ingenjörsutbildningen. I detta ingår användning av aktiva inlärningsmetoder och fallstudier från verkliga arbetsolyckor.

I Tyskland har olika universitetsfakulteter utvecklat gemensamma e-utbildningsresurser (NOP-online och KMR "Farliga ämnen i labbkurser") genom att dra nytta av varandras kunskap och resurser.

Vid Dublins Institute of Technology i Irland har de säkerhetsansvariga engagerat studentkåren i en strategi för att se till att universitetet uppfyller sina arbetsmiljöskyldigheter och främjar en bra arbetsmiljö.

I Lacobus-provet i Frankrike måste arkitektstudenterna ta hänsyn till arbetsmiljöfrågor i sina ritningar för restaureringsprojekt. Det finns också franska exempel på att ingenjör- och arkitektstudenterna arbetat tillsammans i projekt.

Allmänna slutsatser

Vägen framåt bör således vara att utarbeta en strategi för hela universitetet för att skapa en säker och hälsosam arbets- och studiemiljö kombinerat med riskutbildning. I denna strategi bör arbetsmiljöledning ingå för att förebygga risker genom ökad medvetenhet och genom att utveckla kunskap och färdigheter samt säkra attityder och beteendemönster hos studenter och lärare samt teknisk och administrativ personal. Det krävs stöd för att omsätta exemplen på bra metoder och insatser på universitetsnivå i handling samt ett utbyte av både idéer och praktiska resurser.

Europeiska arbetsmiljöbyrå

Gran Via 33, 48009 Bilbao, SPANIEN
tfn +34 944794360, fax +34 944794383
E-post: information@osha.europa.eu

© Europeiska arbetsmiljöbyrå. Kopiering tillåten med angivande av källan. Printed in Belgium, 2010

